

OSAKEYHTIÖN
VOITONJAON VEROTUS
– perusteet ja suunnittelu

OSAKEYHTIÖN VOITONJAON VEROTUS – perusteet ja suunnittelu

Tomi Viitala

KAUPPAKAMARI

© Helsingin Kamari Oy/Helsingin seudun kauppakamari ja tekijä

ISBN 978-952-246-484-2

Kansi: Mikko Puranen

Visuaalinen ilme: Ea Söderberg ja Mikko Puranen

Kannen kuva: Istockphoto

Taitto: Mikko Puranen

Printon, Viro 2018

Tämä kirja on saatavilla myös Ammattikirjastossa www.ammattikirjasto.fi

SISÄLLYS

ALKUSANAT	11
1. KIRJAN TARKOITUS JA RAJAUKSET	15
2.YRITYSTOIMINNAN MUODOT JA VEROTUS	17
2.1 Aluksi	17
2.2 Elinkeinonharjoittaja	18
2.3 Henkilöyhtiö	18
2.4 Osakeyhtiö	19
3. ERI VOITONJAKOMUOTOJEN VEROTUS	23
3.1 Osakeyhtiölain mukainen voitonjako	23
3.2 Osinko	25
3.2.1 Osinkoverojärjestelmä vuodesta 2014	25
3.2.2 Listatusta yhtiöstä saatu osinko	25
3.2.3 Listaamattomasta yhtiöstä saatu osinko	25
3.2.4 Osakeyhtiön saamat osingot	28
3.2.5 Osingon verovuosi	30
3.2.6 Ennakonpidätykset osingosta	31
3.3 Osakkeen matemaattinen arvo ja yhtiön nettovarallisuus	32
3.3.1 Nettovarallisuuden merkitys	32
3.3.2 Osakkeen matemaattinen arvo	33
3.3.3 Yhtiön nettovarallisuus matemaattisen arvon perustana	33
3.3.4 Varojen arvostamisen pääperiaatteet	34

3.3.5 Velat ja niiden arvostaminen	40
3.3.6 Osakastasolla tehtävät oikaisut	41
4. TYÖPANOKSEEN PERUSTUVA OSINKO	45
4.1 Tausta	45
4.2 Työpanososingosta verovelvollinen henkilö ja tämän verotus	47
4.3 Milloin on kyse työpanososingosta?	48
4.4 Holdingyhtiölle maksettu työpanososinko	52
4.5 Työpanososinkoa jakavan yhtiön verotus ja velvollisuudet	56
5. OSINKOVEROTUKSEN ERITYISTILANTEITA	59
5.1 Väliosinko	59
5.2 Suosiva voitonjako	60
5.3 Osinko in natura	61
5.4 Osakkeiden omistajanvaihdokset	62
5.5 Osingonjakopäätöksen peruuttaminen	64
5.6 Yhtiön tilikauden pituuden ja päättymisen vaikutus	67
5.6.1 Yleistä	67
5.6.2 Tilikauden pituuden vaikutus osingon verotukseen	67
5.6.3 Tilikauden vaikutus matemaattisen arvon laskentaan	69
6. PALKKA	75
6.1 Yleistä	75
6.2 Palkka verotuksessa	76
6.2.1 Palkka työntekijän verotuksessa	76
6.2.2 Palkka yhtiön verotuksessa	78
6.3 Palkan sivukulut	79
6.3.1 Työnantajan sivukulut	79
6.3.2 Työntekijän sivukulut	80
6.3.3 Osakasasemassa oleva työntekijä	81
7. VUOKRAUSJÄRJESTELYT	83
7.1 Tavoitteet	83
7.2 Vuokratulo toimitiloista	84

8. RAHOITUSJÄRJESTELYT	87
8.1 Tavoitteet	87
8.2 Osakkaan laina yhtiölle	87
8.3 Pääomalaina yhtiölle	89
8.3.1 Keskeiset ominaisuudet	89
8.3.2 Verotus	90
8.4 Osakaslaina	92
8.4.1 Pääomatulona verottaminen	92
8.4.2 Takaisinmaksun vähennyskelpoisuus	94
8.4.3 Osakaslainan korko	95
 9. SIIJOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN (SVOP) JAKAMINEN	 97
9.1 Sijoitus SVOP-rahastoon ja verotus	97
9.2 SVOP-palautuksen verotus	98
9.2.1 Listattu yhtiö	98
9.2.2 Listaamaton yhtiö	99
9.3 Luovutusvoiton laskenta	103
9.4 Osakeyhtiön saaman SVOP-palautuksen verotus	104
 10. PEITELTY OSINKO	 109
10.1 Yleistä	109
10.2 Peitellyn osingon saajat	111
10.2.1 Osakas	111
10.2.2 Osakkuusaseman käyttö	115
10.3 Peitellyn osingon veroseuraamukset	116
10.3.1 Osakas	116
10.3.2 Yhtiö	118
10.4 Peitellyn osingon tilanteita	120
10.4.1 Yli- ja alihintaiset omaisuuden luovutukset	120
10.4.2 Yhtiön omaisuuden alihintainen tai vastikkeeton käyttö	122
10.4.3 Epätavanomainen palkka ja palkanluonteiset edut	124

11. OSAKEYHTIÖN VOITONJAON VEROSUUNNITTELU	131
11.1 Nettovarallisuuden merkitys ja kasvattaminen	131
11.2 Kevyesti verotettua nettovarallisuusosinkoa	134
11.3 Yli 150 000 euron nettovarallisuusosinko	137
11.4 Ansiotulo-osinko	138
11.5 Palkkaa vai osinkoa?	139
11.6 Luontoisedut	143
11.7 Osinkoa vai SVOP-palautus?	144
11.8 Vuokraus- ja rahoitusjärjestelyt	146
11.9 Holdingyhtiön käyttö	149
11.9.1 Hyödyt	149
11.9.2 Omistuksen yhtiöittäminen	151
11.10 Sijoitusyhtiön käyttö	155
 12. VOITONJAKO ULKOMAISELLE OSAKKAALLE	 159
12.1 Yleistä	159
12.2 Osinko	161
12.3 Holdingyhtiöosingot	163
12.4 SVOP-palautus	166
12.5 Korkotulot	167
12.6 Vuokratulot	167
12.7 Peitelty osinko	169
 13. OSINGOT ULKOMAISELTA OSAKEYHTIÖLTÄ	 171
13.1 Yleistä	171
13.2 Yksityishenkilön saama osinko	172
13.2.1 Sääntelyn rakenne	172
13.2.2 EU-valtioista saadut osingot	172
13.2.3 Muut EU-valtioista sekä ETA- ja verosopimusvaltioista saadut osingot	173
13.2.4 Muualta kuin EU-, ETA- tai verosopimusvaltioista saadut osingot	176
13.3 Osakeyhtiön saama osinko	177
13.3.1 Sääntelyn rakenne	177
13.3.2 EU-valtiosta saatu osinko	177

SISÄLLYS

13.3.3 ETA-valtiosta saatu osinko	178
13.3.4 Muusta kuin EU- tai ETA-valtiosta saatu osinko	179
13.3.5 Poikkeukset EU- ja ETA-valtioista saatujen osinkojen verovapauteen	180
13.3.6 Osinkoja koskeva veronkiertosäännös	181
13.4 Ulkomaisen lähdeveron hyvittäminen	182
ASIAHAKEMISTO	185
OIKEUSTAPAUSLUETTELO	187

ALKUSANAT

Osakeyhtiön ja sen osakkaan voitonjaon verotus on yksi eniten kiinnostusta herättävistä veroaiheista. On vaikea löytää toista aihetta, joka vuosikymmenestä ja vuodesta toiseen jaksaa kiinnostaa paitsi veroalan tutkijoita ja veroasiantuntijoita myös poliitikkoja, virkamiehiä, elinkeinoelämän järjestöjä ja mediaa. Osakeyhtiön voitonjaon verotuksen tärkeimmälle kohderyhmälle – osakkaille – voitonjakoa koskevien verosäännösten huomioon ottaminen on keskeisin osa yritystoiminnan verosuunnittelua.

Osakeyhtiön voitonjaon verotuksessa erityisesti osinkojen verotus näyttää muodostavan ikuisen ongelman verolainsäätäjälle niin Suomessa kuin muissakin maissa. Yhtenä syynä tähän on se, että osinkoverotuksen roolina on täydentää osakeyhtiön voiton verotusta eli yhteisöverotusta. Yhteisöverotuksessa tapahtuvissa muutoksissa joudataan aina ottamaan huomioon muutosten vaikutus erityisesti osakeyhtiön ja osakkaan kahdenkertaiseen verotukseen ja rahoitusmuotoneutraalisuuteen oman pääoman ja vieraan pääoman välillä.

Toisaalta osinkojen kuten muunkin osakeyhtiöstä tapahtuvan voitonjaon – esimerkiksi palkan ja koron – verotus on henkilöverotusta. Henkilöverotuksessa keskeisiä kysymyksiä ovat verotuksen oikeudenmukaisuus ja tulojen jakaminen ansiotulona ja pääomatulona verotettavaksi. Erityisesti osakeyhtiömuodon käyttämisen tarjoama mahdollisuus palkkatulojen muuntamiseen ansiotuloa

kevyemmin verotetuksi pääomatuloksi on viime vuosina vaikuttanut useisiin osinkojen verotusta koskeviin ratkaisuihin.

Suomen nykyinen osinkoverojärjestelmä on ollut voimassa vuodesta 2005 alkaen. Sillä korvattiin vuodesta 1990 sovellettu yhtiöveron hyvitysjärjestelmä. Merkittävää rakenteellista muutosta ei osinkoverojärjestelmäämme ole sittemmin tehty, vaikka vuosina 2008–2010 istuneen alivaltiosihteerin Martti Hetemäen verotyöryhmän yhtenä keskeisenä esityksenä oli rakenteellisesti uusi osinkoverojärjestelmä.

Vaikka osinkoverojärjestelmämme rakenne onkin säilynyt ennallaan, siihen on tehty viime vuosina useita muutoksia. Vuonna 2010 otettiin käyttöön palkkatulon muuntoa osingoksi estävät niin sanottuja työpanososinkoja koskevat säännökset ja vuosina 2012 ja 2014 muutettiin useita osinkojen veronalaisuutta koskevia säännöksiä.

Osinkoveromuutosten lisäksi viime vuosina on tehty useita muita veromuutoksia, joilla on keskeinen vaikutus osakeyhtiön voitonjaon verotukseen. Yhteisöverokantaa on laskettu vuosina 2012 ja 2014. Pääomatuloverotusta kiristettiin ja muutettiin lievästi progressiiviseksi vuonna 2012. Vuonna 2012 käyttöön otettua korotettua pääomatuloverokantaa kiristettiin vuosina 2015 ja 2016. Vuodesta 2014 alkaen osakeyhtiön jakaman vapaan oman pääoman verotuksesta on omat säännökset. Myös kansainvälisten osinkojen verotusta muutettiin vuonna 2014.

Osakeyhtiön ja osakkaan verotuksesta on kirjoitettu useita teoksia – sekä akateemisia että käytännönläheisiä. Koska osinkoverojärjestelmämme rakenne on muutoksista huolimatta pysynyt varsin pitkään ennallaan, useimmat jo markkinoilla olevista teoksista ovat edelleen hyödyllisiä sekä tutkimuksen että käytännön verosuunnittelun apuna.

Edellä kuvatut muutokset ovat kuitenkin väistämättä merkinneet muutoksia osakeyhtiön eri voitonjakomuotojen edullisuuteen. Tämän kirjan tarkoituksena on tarjota ajankohtainen katsaus eri voitonjakomuotojen verotukseen. Kirjassa keskitytään viime vuosina tapahtuneisiin säädösmuutoksiin ja niiden vaikutukseen osakkaan verosuunnitteluun. Sellaisia osakkaan verosuunnittelun peruskysymyksiä, joissa ei ole tapahtunut viime vuosina muutoksia

– esimerkiksi nettovarallisuuslaskentaa – käsitellään vain pääpiirteittäin. Näistä kiinnostuneelle lukijalle on tarjolla useita erinomaisia teoksia.

Teoksessa on seurattu lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä kesään 2018 asti. Teos on tarkoitettu käytännön verosuunnittelun avuksi. Se soveltuu myös kaikille, jotka tarvitsevat ajankohtaista tietoa osakeyhtiön voitonjaon verotuksessa tapahtuneista niin lainsäädännön kuin oikeus- ja verotuskäytännön muutoksista.

Kiitän kaikkia, jotka – tietoisesti tai tietämättään – ovat auttaneet minua kirjan eri vaiheissa.

Tomi Viitala

1. KIRJAN TARKOITUS JA RAJAUKSET

Tämän kirjan tarkoituksena on käsitellä osakeyhtiön voitonjaon verotusta.

Kirjan tarkastelunäkökulmana on kotimainen listaamaton osakeyhtiö ja sen Suomessa yleisesti verovelvollinen osakkeenomistaja. Osakkeenomistajaa tarkastellaan pääsääntöisesti yksityishenkilön näkökulmasta. Kirjassa on huomioitu myös tilanne, jossa yksityishenkilö omistaa listaamattoman osakeyhtiön osakkeet oman holdingyhtiönsä kautta tai harjoittaa sijoitustoimintaa yhtiönsä kautta.

Kansainvälisistä tilanteista kirjassa käsitellään listaamattoman osakeyhtiön ulkomaiselle osakkeenomistajalle jakaman voiton verotusta Suomessa. Lisäksi kirjassa käsitellään ulkomailta saatujen osinkojen verotusta Suomessa.

Osakeyhtiön voitonjaon verotuksesta on kirjoitettu useita teoksia. Tämän kirjan painopiste on vuonna 2014 muuttuneissa säännöksissä ja niiden vaikutuksissa osakeyhtiön ja osakkaan voitonjaon verosuunnitteluun. Kirjassa ei käsitellä syvällisesti sellaisia osakeyhtiön voitonjaon verotusta koskevia säännöksiä, joissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Esimerkiksi osakeyhtiön nettovarallisuutta koskevat säännökset ovat säilyneet pitkään lähes muuttumattomina ja niitä käsitellään vain yleisellä tasolla.

Kirjassa tarkastellaan voitonjaon verosuunnittelua lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Tarkastelun ulkopuolelle jää koko yrityksen elinkaaren voitonjaon verosuunnittelu, jossa huomiota tulee kiinnittää myös mahdolliseen yritystoiminnan lopettamiseen, sukupolvenvaihdokseen tai myyntiin liittyviin näkökohtiin. Rajauksesta johdettujen tarkastelun ulkopuolelle jäävät osakeyhtiön purkamiseen, osakeyhtiön omien osakkeiden hankkimiseen ja lunastamiseen sekä sukupolvenvaihdosluovutuksiin liittyvät verokysymykset. Kirjassa ei käsitellä työnantajan ottamiin vapaaehtoisin yksilöllisiin ja kollektiivisiin eläkevakuutuksiin liittyviä verokysymyksiä. Samoin konsernirakenteen verosuunnitteluun liittyvät kysymykset jäävät tarkastelun ulkopuolelle lukuun ottamatta listaamattoman osakeyhtiön osakkaan holdingyhtiörakennetta.

Kirjassa ei käsitellä osakeyhtiön tulon verotukseen liittyviä kysymyksiä. Erityisesti listaamattomissa yhtiöissä osakeyhtiön tulon verotus ja osakkeenomistajan verotus ovat kuitenkin kokonaisuus, jossa molempien verotus tulee huomioida parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi.